

v „Kresu“ I. 345—354. — K str. 187.: Ker Močulovskij in Karnčev v svojih razpravah o fizijologu ne omenjata razprave Gasterjeve, daš je izšla gotovo že leta 1888., in ker je rumunski fizijolog preložen iz slovanščine, mislim, da bi bilo vredno omeniti Gasterjevo razpravo. Izšla je v Ascolijevem časopisu *Archivio glottologico italiano* X. 272—304 (1886—1888) z naslovom: *Il Physiologus rumeno*, edito ed illustrato da M. Gaster. — K št. 1963. (326.): Najboljšo oceno 2. dela Müllenhofove „*Deutsche Alterthumskunde*“ je spisal Kosinna v časopisu „*Anzeiger für deutsches Alterthum und deutsche Lit.*“ XVI. (1890) 1—60; prim. tudi *Deutsche Literaturzeitung* 1890, št. 3. in *Lit. Centralblatt* št. 7. — Na str. 326. ali 327. bi bilo omeniti Miklošičevo razpravo „*Ueber die Nationalität der Bulgaren*“ (*Estratto della Miscellanea di filologia, dedicata alla memoria dei professori Caix e Canello*, Firenze 1885). — K št. 1989. (330.): Kratko oceno o Łuczakowskega prelogi Nestorjevega letopisa je spisal Miklošič v časopisu „*Zeitschrift für österr. Gymn.*“ 1888, na str. 1051., kjer kratko omenja tudi nekega drugega spisa istega pisatelja o Antonu Ljubyči Mohyl'nyckem. — K št. 2006. (333.): Obširno oceno Thomsenovega dela „*Der Ursprung des russischen Staates*“ je podal Krek v časopisu *Göttinger Gelehrte Anzeigen* 1880, 513—539. — K št. 2250. (380.): Izvirnik spisa „*Tehnički termini*“ se glasi: *O tehničeskich terminach v zakonodatelbstvě*. Čtenie V. V. Bogišića. St. Petersburg 1890. To berilo je Bogišić predaval v ruskem filološkiem društvu na st. peterburškem vseučilišči dne 13. januarja 1887. leta. Taistega učenjaka francosko razpravo *De la forme dite inokosna* i. t. d., katero je Pastrnek omenil na str. 315., preložil je na srbščino Jovan Aćimović z naslovom: *O obliku nazvanom inokoština u seoskoj porodici Srba i Hrvata*. U Beogradu, 1884. 8°. 60.

Prepričani, da bo ta knjiga mnogo pripomogla k vspešnemu delovanju na polji slavistike ter krepko pospeševala njen razvoj, izrekamo željo, da bi se nam v bodoče enaki pregledi dajali vsaj vsakih pet let.

Na Dunaji, dné 24. maja 1892. leta.

Dr. K. Štrekelj.

LISTEK.

Osnovni nauki iz fizike in kemije za ljudske in meščanske šole. Veselo naznanjamo to novo knjigo, ki nam kaže prav jasno, kakó lepo napreduje naša šolska literatura. Hvala gré najprej visokemu deželnemu zboru kranjskemu, ki je sklenil pospeševati in podpirati izdavanje šolskih knjig, potem pa g. pisatelju, kateremu je bilo orati celino.

Senekovičeva knjiga je uravnana natanko po učnih načrtih za osemrazredne ljudske šole na Kranjskem. Ko je seznanil učence z občimi svojstvi teles, z molekularnimi silami, njih delovanjem in učinki, razlaga jim zaporedoma nauke o toploti, magnetizmu, elektriki, o kapljivo-tekočih in raztežno-tekočih telesih, zvoku in svetlobi; na konci jim podaja nekaj o kemiji. Vsako poglavje je dobilo toliko prostora, kolikor mu ga gré po priznani važnosti. — V II. in III. delu se bodo ti nauki nadaljevali, da bode knjiga celotna.

Kar se tiče metode, po kateri so sestavljeni Senekovičevi »Osnovni nauki«, omenjamo na kratko samó to, da se je ravnal g. pisatelj po priznanih avtoritetah prirodoslovne metodike in da je v knjigi predmet izbran in razdeljen takisto, kakor se sploh poučuje prirodoslovje na meščanskih šolah v Avstriji.

Dobre prirodoslovne knjige si ne moremo misliti brez slik; tudi v tem pogledu je knjiga izvrstna. Vse slike so lepe, čiste in s tekstom lahko umevne. V sliki 48. pa moti začetnika to, da je izostal »o«, da torej ne najde takoj odbitega traka »oo«. — Res je, da dobra slika mnogo pomaga, vendar človek tudi z najboljšimi slikami ne more delati čudežev. Ako hočeš, da te učenci prav umejejo in si prirodoslovne nauke vtisnejo v glavo, ne zadošča nikakor, da jim to ali óno samó razlagaš ali na tablo narišeš, ampak treba poskusov. Dobra prirodoslovna knjiga pokaže pravo svojo vrednost šele tedaj, ko si jo učencem raztolmačil s poskusi.

Prav in potrebno je, da so izrazi, razloženi v tekstu, tiskani razločneje in da jim je pristavljena tudi nemška beseda. Takisto je ravnal g. pisatelj tudi z definicijami, ki so prav jasne in obsezajo le toliko besed, kolikor jih je neizogibno potrebnih.

Poglejmo pa knjigi še bliže v obraz in povejmo, kaj nam v nji ne ugaja in kaj bi bilo v prihodnje izpremeniti. Na stráni 2. stavek »Ako v livnik naliješ vode«, ne izraža točno tega, kar dela eksperimentator. On mora v precejšnjem curku viliti vode v livnik, da doseže svoj namen. Primeri: nalij kupico (do vrha) in: vlij v kupico. V stavkih »Ako more zrak oditi skozi zamašek« in »Ali njej pripada svojstvo neprodinosti« želeli bi drugih glagolov; takó tudi v stavku »Vstaja voda v stekleni cevi« (str. 5.) — »Ako vtakneš gobo v vodo, odhajajo iz nje mehurčki; odkod in zakaj?« Prvo vprašanje bode učenec pogodil, na drugo pa sedaj še ne more odgovoriti popolnoma točno. — Naši materinščini bi se utegnila oblika molekula bolje prilegati nego »molekul«; prav takó »plátina« (str. 3.). — »Po polnem«, kakor se čita dosledno, izpremenili bi mi v jedno besedo. — »Na steklenico s precej širokim grlom postavi mali obroč po konci« (str. 5.). — »Prostornina pa se njim zmanjša« (str. 5.). (Takšne polne oblike osebnih zaimek čitamo tudi drugje, kjer niso upravičene.). »Da jo vsaki pot najdemo« (str. 6.). — Na prvih straneh čitamo torej, potem pa toraj. Takisto čutimo nek upor (str. 10., in drugje). — »Kroglo od kavčuka moreš izdatno stiskati, da postane manjša« (str. 11.). — Zračnatemu telesu — zračnato teló bi bilo menda táko, ki ima obilo zraka, a tukaj je samó plinasto ali zrakasto. — »Mizar maže deske z limom« — zakaj ne s klejem (limom)? — »Zakaj je perje povodnih ptic mastno?« — Zató, ker si ga namažejo, odrezal bi se učenec. Vprašanje bodi drugačno. — »Oblačila viseča v prostorih, polnih tobakovega dima, navzamejo se vonja po tabaku« (vse na str. 14.). — »Kovač ima na kleščih lesena držala.« — »Ne bode li splaval led nad vodo?« (na str. 23.). — »Splava gori« (str. 24.). — »K' prvim prištevamo« (str. 26.). — »Segret zrak se razteza, vzhaja kvišku« (str. 26.).

»Pri kateri kaka kaplje vin zavrè« (str. 31.). — »Da iztirajo vodene pare ves zrak iz nje« (str. 32. in drugje). — »Pod tlakom 1 atmosfere i. t. d. (str. 33.). — Kaj je tlak jedne atmosfere, razloženo je šele na strani 63. — »Z lisičjim repom ali

mačkinjo kožo* (str. 42.). — »Uzrok električnosti, t. j. elektriko ima vsako telo že po narodi v sebi in sicer obojih, pozitivne in negativne* (str. 46.). — »Z kovinsko verižico* (str. 49.), in »z povečalnim steklom* (str. 78.). — »V valj vsiplji precej veliko kroglice* (str. 50.). — »Neoblepljen rob je pomazan* (str. 51.). — »Da se kaj takemu izognemo* (str. 52.). — »Ako izgubi oblak svojo elektriko s tem, da preskoči z njega električna iskra v drugi oblak, ali pa v bolj oddaljen predmet* (str. 54.). — »Najjednostavnejši barometer je priprava za v prejšnjem paragrafu opisani poskus (str. 63.). Takó tudi »O na takšen način gibajočem se protu pravimo* (str. 68.) in »prestrezati moreš ta plin v po konci stoječih posodah* (str. 86.) — „Vsled tega dvigne zunanji na kapljevino tlačeč zrak“ (str. 67.) — „Kmalu načne iz cevi uha-jati“ (str. 79.) — „Da se v zraku goreč vodik pretvarja“ (str. 82.). „Med laporom“ (glej Sket str. 31.) (str. 89.).

To in še tu pa tam kaj neznatnega kazí sicer izvrstno knjigo le v toliko, ker se jezik ne ujema popolnoma z vsebino. Vender to niso hibe, temveč le nedoslednosti, katerih se naše šolske knjige kmalu odkrižajo. V obče so Senekovičevi „Osnovni nauki“ takó praktična knjiga, da bodo prekoristen pomoček pri prirodoslovnem pouku.

M. Cilenšek.

Prirodopis za ljudske in meščanske šole v treh delih. Spisal *Josip Hubad*, c. kr. gimn. profesor. I. del. Cena temu prvemu vezanemu delu je 70 kr. V berilo je vtisnenih 84 slik. V Ljubljani 1892. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. — Ta najnovejša šolska knjiga, o kateri utegnemo izpregovoriti še obširneje, odlikuje se po krasnih podobah, kakeršnih izvestno še ni imela nobena slovenska šolska knjiga. G. pisatelj jo je sestavil po načelih, izraženih v učnem načrtu za osemrazredne ljudske šole na Kranjskem in v popolnem soglasji z državnim zakonom ter z dotičnima ministerskima naredbama. Za danes samo še omenjamo, da popisuje v lepi besedi vsega skupaj 71 živalskih, rastlinskih in rudinskih vrst.

Pesmi. Zložil *J. T. Turkuš*. Gradec. Založil pisatelj. 1892. 48 str. Cena? — Ta zvezek obseza mimo posvete 21 pesmij, izmed katerih so bile nekatere že natisnjene. Pisatelj ima po nekod dobre misli, žal, da je pesniška oblika skrajno slaba. V pesmih beremo stike, kakeršne je naše pesništvo upravičeno že davno odslovilo, mimo tega je naglaševanje prepogostoma prisiljeno. Zató nas ta najnovejša zbirka ni kaj razveselila.

XXVII. redni veliki zbor »Maticе Slovenske« je bil dné 22. m. m. Predsednik g. prof. *J. Marn* je v svojem nagovoru omenjal nekatere senčnih strani v minulem letu, zlasti kritike društvenih knjig, ki po njega mislih ni bila vselej „dovolj dostojna“, nató pa tudi veselih strani, in sicer stalnega napredovanja „Maticе Slovenske“, kakor se pojavlja v knjigah in v čimdalje večjem številu društvenikov. Dobro znamenje je tudi to, da se vršé vsakoletne volitve takó soglasno. — Zahvalja se gg. odbornikom „Maticе Slovenske“, takisto marljivemu tajniku g. *E. Lahu* in pregledovalcem rokopisov in računov. Govorèč o ustanovi Antona Kneza, pravi g. predsednik, da knjižice, katere bode izdajala „Matica“, sicer ne bodo ponosen nagrobni kamen njih ustanovitelju nego zgolj spominčice, ki pa bodo izvestno na čast národu slovenskemu. —

Račun o društvenem novčnem gospodarstvu v dóbi od dné 1. prosinca do dné 31. grudna 1891. leta se potrdi brez razgovora, ker je bilo društvenikom itak predloženo tiskano poročilo, katero so odobrili računski pregledovalci gg. *Fr. Bradaška*, *K. Žagar* in *G. Pirc*. „Matica“ je imela v 27. društvenem letu dohodkov v gotovini 12.023 gld. 09½ kr., troškov pa 6371 gld. 42½ kr., torej je prebitka 5651 gld. 67 kr. v gotovini, kateremu je še prišteti 11.224 gld. v obligacijah. Vse imenje je znašalo koncem 1891. leta 55.719 gld. 41½ kr., proti 53.824 gld. 21½ kr. z dné 31. grudna